

BEKESY

George

1968

1968

SZABADS

HONOLULUI LEVÉL:

EGY MAGYAR GÉNIUSZNÁL

Írta: IVÁNI ZOLTÁN

Micsoda hawaii májusi reggel!... S micsoda nagyszerű dolog: errefelé se fűteni, se hűteni nem kell, jön itt az "áldás" magától — terül szét-bennem a gondolat, amikor a "Tropical Isl." szállótan kiugrom ágyamból. S ablakom alatt, az indiai eredetű "mynah" madár, kalickájából kétszer is rámszól és fűttyent (mert mindkettőt műveli), mintha csak tudná, hogy készülök és biztatna: "Menj fiu!"...

Ivani Zoltán Vajon otthon találok a professzort?
— "Why not?" — szól a hawaii szajkó tökéletes angolsággal, s még ráduplicál: "What's your name?"... Akárcsak a felkapott telefonkagylóban az egyetem titkárnője: minden rendben van, Dr. Georg von Békésy várja önt.

A különben hollőfekete madár nyakán sárga csik húzódik körül. Olyan, mint egy aloha-fűzér. Talán ezért kedvelik erre felé? Ilyenre kell hirtelen gondóljak, mert eme ünnepeyes pillanatban, amikor Nobel-díjas magyar tudósunkhoz készülök, magam-se tudom, mit vegyek fel: a mindenkire kötelező Aloha-inget, vagy az otthoni szokás-hoz mértén feketébe vágjam magamat. Mnt egy szigorlatra készülő diák, a Pázmány Péter tudományegyetem volt fizika tanára előtt.

Az utóbbit választom, már csak a régi tisztelét elevenítésére is, s miután a kínai eredetű taxifőfor utközben egy plumeria virággal kedveske-

dik, az elnökválasztásban pedig McCarthyt pártolja, máris Honolulu egyetemének nagykiterjedésű campusához érkezem, ahol New Yorktól, Páristól elütően, most minden csendes, szinte alig látni diákokat, a tanuló és olvasótermeken kívül.

Az emeletes tömbépületeken túl, valahol fent a Tantalus-hegy aljában találok rá az "érzék-szervek tudományának" laboratóriumára, amely itt a Csendes-óceán szívében, a világhírnévre szertett Békésy György egyetemi tanár működési területe.

Amint mosolyogva fogad, Aloha-köntösében — műszereit, legbensőbb világát hagyva — irodájába tessékel.

Minden mosolya, készsége ellenére is, valami kétségféle vegyül tekintetébe. A tudósé, aki távol a mindennapok világától, így rajtakapva ugyan mit is mondhatna? És mennyiben lenne az érdekes? Lám, a 7 évvel ezelőtt elért sikerére is azonnal megjegyzi: el kell felejtetni az egészet, az ilyesmi csak kötelesség...

Dr. Békésy György

— Hallom a Nobel-díj óta újabb eredményeket ért el hallástudomány terén?

— Nem, nem — ellenkezik hirtelen — most a látással foglalkozom. Bár, ha úgy vesszük, a kettő

egy, a kutatások terén. Én az összes érzékszerveket együttesen vizsgálom. Nem is lehet másképp. Értékelt eredményeimben ezt mutattam ki. A Nobel-díj átvételekor is arról tartottam előadást többek között, hogy különösen a tapintás látás, hallás, amely annyira szét van választva a szakkönyvekben, rövidesen mind egy fejezet alá kerülnek.

Aztán feleletül legujabban megjelent könyvét teszi elének. Címe: "Sensory inhibition" (Érzéklési gátlás).

S mert a szavakból sejteni lehet, hogy eddigi sikere és jövőbeni kutatása csaknem egybe vág, mégis valamiféle népszerűbben érzékelhető titok nyitjára kezdem unszolni.

Nehezen, de enged, S mintha a világ legtermészetesebb dolgáról lenne szó, virágmintás alháján túl, kinyújtja alsó karját és egy kis papírszeletet érint hozzá másik kezével.

— Ez az érintés két hatást vált ki. Egy fizikait és egy ugynevezett érzékelésit, amely egészen más mint az előbbi. Amely hullámhegy és völgy ábrájában jelezheti, hogy az érintett test sejtcsoportja ebből mennyit fogad be. Van ahol semmit, van ahol sokat. Ha nem így lenne, ha mindent befogadna, ha mindent látnánk, mindent hallanánk, nem is tudnánk gondolkozni, megbolondulnánk. Ez az érzékszervek inhibíciós, ugynevezett késleltető, kiküszöbölő jelensége. Ennek számbavevésével sikerült nekem a belső fül működésében új felfedezéseket tennem. És így dolgozom, írom könyvem második kötetét, a látás terén tett tapasztalataimról.

Őrök a tavasz, örök a nyár itt Honoluluban — kiáltok fel a tudományos kitérő után. Hogy érzi magát professzor ur Honoluluban?

— Kitünően. Két éve jöttem el Cambridge-ből. Napi 70 fok Fahrenheit mellett egyedül, de mindentől függetlenül, akkor dolgozom, amikor akarok. Bár rendszerint semmire nincs időm. Pesti diákéveimben, még a tanulásban se szerettem a határidőt. Csak úgy ahogy jön. S közben szép és örökérvényű dolgokban gyönyörködni. A végnélküli háborúkkal és intrikákkal szemben. Bevallom, a kérdésre, hogy hogyan lehet újabb felfedezéseket tenni, engem Leonardo da Vinci tanított meg. Van két képe. Egy virágcsokrot ábrázoló és egy másik, a viharról. Az első: a mozdulatlanság; a másik: a csupa mozgás! E kettő között van a világművmozgás. És benne a tanítás, hogy csak annak sikerül valami, aki a természetet soha nem felülmulni, hanem alázattal figyelni igyekszik.

Egy magyar géniuszt termékeny hétköznapjait akarom védeni ezek után, amikor a világban zajló eseményekről, hazánk sorsáról, s úgy általában az emberekről esik szó. S ő is, ilyesféle szándékot elárulón felel:

— Lassan nem csak a mi akaratumk, de mindenkié feleslegessé válik az igazság, a boldogság keresésben, a technika, a gép mellett.

S kérdő tekintetemre, hogy ezek után mi marad, kivételes helyzetét — értékét tekintve, tökéletes választ ad:

— Legfeljebb a végzett munka öröme!

